

CURTEA DE APEL BĂLȚI

Dosarul nr.21rji-1520/24

Judecătoria Orhei (sediul Rezina)

Judecător: Ludmila Tetiu

DECIZIE În numele Legii

10 decembrie 2024

mun. Bălți

Colegiul penal al Curții de Apel Bălți

Avînd în componența sa:

Președintele completului

Ion Talpa

Judecători

Svetlana Șleahțițki și Oxana Mironov

a judecat în ordine de recurs, recursul directorului adjunct al Penitenciarului nr. 17 Rezina, comisar-șef de justiției, Ciuban Vitalie, recursul condamnatului Enochean Stepan, recursul avocatului Zamfir Pavel în interesele condamnatului Enochean Stepan și recursul avocatului Bulhac Ghenadie în interesele condamnatului Enochean Stepan declarate împotriva încheierii Judecătoria Orhei (sediul Rezina) din 30.09.2024, privind examinarea demersului Penitenciarului nr.17 Rezina, de aplicare a prevederilor Legii 243/2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului Enochean Stepan *****.

După expunerea esenței cauzei de către judecătorul-raportor, ținând cont de argumentele invocate în cererile de recurs, în raport cu materialele cauzei și prevederile legii în vigoare, Colegiul penal,-

C O N S T A T Ă :

1. La 13.06.2022, în adresa Judecătoria Orhei, sediul Rezina, a parvenit spre examinare demersul Penitenciarului nr. 17 Rezina, privind aplicarea prevederilor art.7 alin.(1) lit. d) din Legea nr. 243 cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului Enochean Stepan.

2. Prin încheierea Judecătoria Orhei, sediul Rezina din 16.01.2024, demersul Penitenciarului nr. 17 Rezina, privind aplicarea prevederilor art. 7 alin. (1) lit. d) al Legii 243/2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului Enochean Stepan a fost respins ca neîntemeiat.

3. Invocând ilegalitatea încheierii instanței de fond, recurs a declarat directorul Penitenciarului nr. 17-Rezina, comisar principal de justiție, Veaceslav Dascăl, care a solicitat admiterea recursului, casarea încheierii și pronunțarea unei noi hotărâri prin care în privința condamnatului să fie aplicate prevederile Legii cu privire la amnistie.

3.1. Recurs asupra încheierii Judecătoriei Orhei, sediul Rezina din 16.01.2024 a fost înaintat și de către condamnatul Enochean Stepan, care la fel, optînd întru casarea acestei încheieri, cu emiterea unei noi soluții de admitere a demersului instituției penitenciare nr. 17 Rezina, comutînd pedeapsa detenției pe viață, cu 30 ani închisoare.

4. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30.05.2024 s-a admis recursul directorului Penitenciarului nr. 17-Rezina, comisar principal de justiție, Veaceslav Dascăl și recursul condamnatului Enochean Stepan, casată încheierea Judecătoriei Orhei, sediul Rezina din 16.01.2024, prin care a fost respins ca neîntemeiat demersul reprezentantului Penitenciarului nr. 17-Rezina, privind aplicarea prevederilor art. 7 alin. (1) Lit. d) al Legii 243/2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului la pedeapsa detenției pe viață Enochean Stepan, cu remiterea cauzei la rejudecare, în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

5. La o nouă rejudecare a demersului, prin încheierii Judecătoriei Orhei (sediul Rezina) din 30.09.2024 a fost respins demersul Penitenciarului nr. 17 Rezina, privind aplicarea prevederilor art. 7 alin. 1 lit. d) al Legii 243/2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului Enochean Stepan *****, ca fiind neîntemeiat.

6. Împotriva încheierii Judecătoriei Orhei (sediul Rezina) din 30.09.2024 au declarat recurs: directorul adjunct al Penitenciarului nr. 17 Rezina, comisar-șef de justiție, Ciuban Vitalie; condamnatul Enochean Stepan; avocatul Zamfir Pavel în interesele condamnatului Enochean Stepan; avocatul Bulhac Ghenadie în interesele condamnatului Enochean Stepan.

6.1. Prin recursul depus directorul adjunct al Penitenciarului nr. 17 Rezina, Ciuban Vitalie, a optat pentru casarea încheierii Judecătoriei Orhei (sediul Rezina) din 30.09.2024, cu adoptarea unei noi hotărâri prin care să fie admis demersul Penitenciarului nr. 17 Rezina cu aplicarea în privința condamnatului la detențiune pe viață Enochean Stepan, a prevederilor actului amnistiei.

În argumentare, a precizat că, la data examinării la comisia specială din cadrul instituției penitenciare și la înaintarea demersului în instanța de judecată privind aplicarea prevederilor Legii nr. 243/2021, condamnatul menționat a fost caracterizat pozitiv, evaluat psihologic și prezentă „risc de recidivă redus”.

În cadrul ședinței de judecată reprezentantul penitenciarului a prezentat un șir de materiale și acte probatorii privind constatările comisiei speciale din cadrul Penitenciarului nr. 17-Rezina în vederea admiterii demersului înaintat, pe care instanța a neglijat să le dea o apreciere, catalogând per ansamblu că informația ce nu justifică întrunirea condițiilor stabilite întru aplicarea actului de clemență față de condamnatul la detențiune pe viață Enochean Stepan.

Conform anexei nr.6 pct. 53 al capitolului VI din Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate, psihologul penitenciarului realizează evaluarea psihologică a acestor persoane în conformitate cu metodologia și fișa de evaluare a riscului de recidivă.

Astfel, instanța de judecată nu este în drept să efectueze ingerința în activitatea comisiei speciale din cadrul Penitenciarului nr.17-Rezina, deoarece în conformitate cu pct. 52 al Ordinului Ministerului Justiției nr. 44 din 18.02.2022 „Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate”, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, comisia specială este în drept să aprobe raportul de evaluare a condamnatului, evaluarea psihologică privind riscul de recidivă în privința condamnatului evaluat.

6.2. Prin recursul înaintat, condamnatul Enochean Stepan a solicitat casarea încheierii Judecătoriei Orhei (sediul Rezina) din 30.09.2024 prin care a fost respins ca neîntemeiat demersul reprezentantului Penitenciarului nr. 17-Rezina, privind aplicarea prevederilor art. 7 alin. (1) Lit. d) al Legii 243/2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului la pedeapsa detenției pe viață Enochean Stepan, cu emiterea unei noi soluții de admitere a demersului instituției penitenciare nr. 17 Rezina, comutînd pedeapsa detenției pe viață, cu 30 ani închisoare.

În motivarea cerințelor formulate, condamnatul-recurent a menționat că, conform fișei de evaluare se caracterizează pozitiv, constatîndu-se în privința sa și riscul de recidivă ”reduc”. Pe cînd instanța de fond și-a depășit competența, punînd în discuție alte chestiuni care nu constituie obiect al examinării condițiilor privind aplicarea actului amnistiei, și anume indicînd în partea descriptivă a încheierii circumstanțele faptelor comise de către condamnat, însă, acest împrejurări deja au fost supuse examinării.

A notat că, în cadrul precedentei examinării a fost audiat specialistul psiholog din cadrul penitenciarului nr. 17 Rezina, depunînd declarații, explicînd metodologia evaluării condamnatului și-n baza căror probe și-a formulat concluzia cu privire la riscul de recidivă ”reduc”.

Astfel, din documentele prezentate se constată, că condamnatul prin comportamentul său și riscul de recidivă este în de ajuns pregătit pentru integrarea

în societate, după executare și eliberare să ducă un mod de viață conform Legii și să se poată întreține.

Însă, în încheierea instanței de fond din 30.09.2024, instanța în temeiul materialelor cauzei a dat o apreciere neîntemeiată, critic inventată, concluziei comisiei speciale a penitenciarului.

Astfel instanța de judecată nu este în drept să efectueze ingerința în activitatea comisiei speciale din cadrul Penitenciarului nr.17-Rezina, deoarece în conformitate cu pct. 52 al Ordinului Ministerului Justiției nr. 44 din 18.02.2022 „Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate”, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, comisia specială este în drept să aprobe raportul de evaluare a condamnatului, evaluarea psihologică privind riscul de recidivă în privința condamnatului evaluat.

Într-un alt aspect, recurentul a precizat că, instanța de fond eronat a interpretat norma de drept privind sancțiunile disciplinare stinse, care nu constituie un factor ce ar împiedeca aplicarea actului de clemență prevăzut de Legea nr. 243/2021.

La o nouă rejudecare a cauzei, nu s-a ținut cont de indicațiile instanței de recurs care sunt obligatorii, dând o apreciere greșită raportului de evaluare a programului individual, or, condamnatul pe parcursul detenției a fost implicat activ la toate activitățile programate din instituția penitenciară.

6.3. Avocatul Zamfir Pavel prin recursul formulat în interesele condamnatului Enochean Stepan a solicitat casarea încheierii recurate din 30.09.2024, cu admiterea integrală a demersului Penitenciarului nr. 17 Rezina și aplicarea față de condamnat a actului amnistiei din 24.12.2021.

În argumentare, apărarea a menționat că, încheierea este bazată pe o apreciere superficială, unilaterală și subiectivă a circumstanțelor cauzei, fără a fi analizate obiectiv toate probele. Astfel, instanța de fond nu a ținut cont de toate constatările menționate în decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 30.05.2024, instanța critică concluzia Comisiei Speciale a Penitenciarului nr. 17 Rezina din 30.05.2022 privind riscul de recidivă ”redus” și caracteristica pozitivă a condamnatului, prin ce și-a depășit competența. A relatat că, Enochean Stepan deși pe parcursul detenției a fost sancționat de 26 ori, sancțiunile disciplinare fiind stinse, a realizat programul individual de executare a pedepsei.

6.4. Avocatul Bulhac Ghenadie prin recursul înaintat în interesele condamnatului Enochean Stepan a pledat pentru casarea încheierii Judecătoriei Orhei (sediul Rezina) din 30.09.2024, cu emiterea unei noi decizii de aplicare în privința celui din urmă a Legii amnistiei nr. 243 din 24.12.2021, or, instanța de judecată a ajuns la concluzii nefondate, apreciate unilateral în ce privește respingerea demersului Penitenciarului nr. 17 Rezina, or, au fost prezentate probe

pertinente și concludente în aspectul întrunirii de către condamnat a condițiilor stipulate în Legea supra menționată.

Cu atât mai mult, în instanța de fond a fost audiat personal psihologul Penitenciarului nr. 17 Rezina, care a confirmat, în calitate de specialist, faptul că, Enochean Stepan reprezintă un risc de recidivă redus, fiind la o vîrstă înaintată, suferind de un șir de boli cronice, iar detenția în continuare, odată ce sunt îndeplinite condițiile aplicării față de el a prevederilor art. 7 alin. (1) lit. d) a Legii nr. 243/2021, ar constitui o încălcare a prevederilor art. 2 și 3 CEDO.

În lipsa a careva impedimente, instanța de fond în motivare neîntemeiat punând la îndoială concluzia comisiei speciale din cadrul Penitenciarului nr. 17 Rezina, care este responsabilă pentru evaluarea corectă și legitimă a condamnatului, luînd în vedere și circumstanțele aplicării secțiunilor disciplinare, gravitatea lor, aprecierea, calificarea, etc.

7. Colegiul penal reține că, potrivit prevederilor art. 447 Cod de Procedură Penală al RM, (1) *Recursul se judecă în termen rezonabil, fără prezența părților la proces.* (2) *Instanța de recurs fixează data examinării și dispune să se comunice părților la proces despre aceasta, cu acordarea dreptului depunerii referinței.*

În respectarea prevederilor sus menționate, Colegiul penal a comunicat părților despre dreptul de a depune o referință.

7.1. La data de 26.11.2024 condamnatul Enochean Stepan a înaintat instanței de recurs o cerere privind completarea cauzei cu probe suplimentare, invocînd că, în continuu își îndeplinește sarcinile din Programul individual de executare a pedepsei, fiind transferat la regim înlesnit de deținere din motivul efortului simțitor pentru reintegrarea socială, în special în cadrul activităților socio-educative, comportamentului pozitive – fiind anexat raportul de evaluare completat cu datele anului 2024.

În acest sens, consideră că, soluția instanței de fond este una pripită și neîntemeiată, întrucît întrunește toate condițiile pentru aplicarea prevederilor Legii privind amnistia nr. 243/2021, realizînd toate programele planificate și toate cerințele stipulate de Codul de Executare și Orinul MJ nr. 44 din 18.02.2022.

8. Verificînd argumentele invocate în recursuri și verificînd legalitatea și temeinicia încheierii atacate, Colegiul penal ajunge la concluzia că recursurile declarate pe caz urmează a fi admise, cu casarea încheierii adoptate pe caz, cu rejudecarea cauzei și pronunțarea unei hotărâri noi, privind admiterea demersului înaintat pe caz, reieșind din următoarele considerente.

Conform art.449 alin.(1) pct.2 lit. b) Cod de procedură penală, *Judecînd recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii: 2) admite recursul, casînd hotărârea, partial sau integral, și ia una din următoarele soluții: b) rejudecă cauza cu adoptarea unei noi hotărâri, dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului.*

Potrivit prevederilor art.444 alin.(1) pct.6 Cod de procedură penală se reglementează, că *hotărârile judecătorești pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond inclusive în cazurile în care: 6) hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția ori motivarea soluției contrazice dispozitivul hotărârii sau acesta este expus neclar, sau dispozitivul hotărârii redactate nu corespunde cu dispozitivul pronunțat după deliberare.*

Potrivit prevederilor art. 469 alin. (1) pct. 5), 15) Cod de procedură penală, *la executarea pedepsei, instanța de judecată soluționează chestiunile cu privire la schimbările în executarea unor hotărâri, și anume: reabilitarea judecătorească (art.112 din Codul penal) și liberarea de pedeapsă în temeiul actului amnistiei sau stingerea executării pedepsei (art. 295 din Codul de executare).*

Conform art.107 alin. (1) Cod penal, *amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei.*

Colegiul penal la soluționarea demersului în cauză ține să respecte practicile CEDO, potrivit cărora Curtea a considerat că este în primul rînd de competența instanțelor naționale de a decide dacă o persoană trebuie să fie deținută în anumite circumstanțe. Totuși în fiecare caz temeiul legal pentru detenție trebuie să fie clar și instanțele judecătorești trebuie să invoce motivele pentru detenție (cauza Mooren c.Germaniei, nr.11364/03, §§ 82-89, 9 iulie 2009).

9. Astfel, după cum rezultă din materialele prezentate pentru verificare, Enochean Stepan *****, a.n.***** a fost condamnat la data de 08.12.1995 de către Curtea Supremă de Justiție conform art. 123/1; art. 88 pct. 14, 6, 7; 39 Cod penal (redacția anului 1961) la pedeapsă cu moartea.

Conform deciziei Curții Supreme de Justiție din 25.03.1996 a fost casată sentința Curții Supreme de Justiție din data de 08.12.1995 și pronunță o nouă hotărâre conform art. 123/1; art. 88 pct. 14, 6, 7; 39 Cod penal (redacția anului 1961) la detențiune pe viață.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din data de 01.06.2009 se recalifică din art. 123/1 în art. 188 alin. 3 lit. c), d); art. 88 pct. 14, 6, 7; 39 Cod penal la detențiune pe viață.

Sentința a intrat în vigoare la data de 25.03.1996.

Începutul termenului: 22.09.1995. Anterior fără antecedente penale. La data de 30.05.2022 a executat efectiv: 26 ani 8 luni și 8 zile.

Se mai indică că, condamnatul a fost caracterizat pozitiv, iar rezultatul evaluării riscului de recidivă este mediu. Comisia specială a Penitenciarului nr.17 Rezina în ședința din 30.05.2022 a decis că condamnatul întrunește condițiile prevăzute de art.1 al Legii 243 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței R.Moldova. Autorul demersului și-a întemeiat

pretențiile în baza Legii nr.243 cu privire la amnistie, art.107 din Codul penal, art. 469-471 din Codul de procedură penală, art. 272 din Codul de executare.

10. Potrivit Legii nr.243 din 24.12.2021 „Privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova” se reglementează:

(1) că prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor bănuite, învinuite și inculpate, precum și persoanelor condamnate, care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei, al perioadei de probațiune sau al termenului de probă și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor art.2-5, 7, 8.

(2) Aplicarea amnistiei față de persoanele condamnate se decide de comisiile speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate (în continuare - *comisii speciale*), instituite, în acest sens, în cadrul fiecărei instituții care pune în executare pedeapsa, din reprezentanți ai Administrației Naționale a Penitenciarelor, ai Inspectoratului Național de Probațiune, precum și din experți psihologi judiciari atestați. Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției.

(3) În temeiul deciziilor comisiei speciale, instituția care pune în executare pedeapsa inițiază demersurile către instanțele de judecată competente privind aplicarea prevederilor prezentei legi.

(6) Persoana condamnată poate înainta personal sau prin intermediul unui avocat un demers către instanța de judecată privind examinarea posibilității aplicării amnistiei doar dacă a fost refuzată de comisia specială.

În corespundere cu prevederile art.7 alin.(1) lit.d) al legii menționate se reglementează la fel, că persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4-6 i se comută pedeapsa după cum urmează: la 30 de ani de închisoare, dacă este condamnată la detențiune pe viață.

La 13.06.2022, în adresa Judecătoriei Orhei, sediul Rezina, a parvenit spre examinare demersul Penitenciarului nr. 17 Rezina, privind aplicarea prevederilor art.7 alin.(1) lit. d) din Legea nr. 243 cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului Enocean Stepan *****.

Colegiul penal ține să menționeze, că cu toate că prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30.05.2024 au fost admise recursurile declarate de către directorul Penitenciarului nr.17 Rezina și de condamnatului Enocean Stepan, cu casarea încheierii Judecătoriei Orhei sediul Rezina din 16.01.2024, prin care a fost respins ca neîntemeiat demersul Penitenciarului nr.17

Rezina privind aplicarea prevederilor art.7 alin.1 lit.d) al Legii 243/2021 cu privire la amnistie în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova în privința condamnatului Enochean Stepan, cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond în alt complet de judecată, cu indicații clare din partea instanței de recurs.

În sensul dat, prin decizia nominalizată prin care s-a remis cauza la rejudecare s-a indicat inclusiv următoarele:

- *Concluzionează că, la judecarea cauzei în instanța de fond au fost admise erori de drept, care nu sunt susceptibile de a fi reparate în procedura de judecare a recursului, motiv pentru care încheierea contestată urmează a fi casată integral cu trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond în alt complet de judecată, în vederea înlăturării acestor erori.*

- *Din materialele cauzei Colegiul reține că reieșind din materialele cauzei, fiind evaluat de comisia specială din cadrul P-17 Rezina, s-a stabilit că Enochean Stepan a realizat programul individual de executare a pedepsei, este caracterizat pozitiv și prezintă risc de recidivă redus. În contextul dat, Colegiul penal reține că judecătorul de instrucție prematur a concluzionat asupra respingerii cererii privind aplicarea prevederilor Legii nr. 243 din 24.12.2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova în privința lui Enochean Stepan or, la examinarea demersului privind aplicarea amnistiei în condițiile Legii nr. 243/2021, instanța de judecată trebuie să pună accentul anume pe comportamentul deținutului și riscului de recidivă, în raport cu actele instituției penitenciare premergătoare concluziei comisiei speciale a Penitenciarului, la caz, nr. 17 – Rezina. Aplicarea amnistiei în condițiile acestei legi este legată în principal de faptul dacă deținutul, prin comportamentul pe care îl are și riscul de recidivă, este suficient de bine pregătit să fie integrat în societate după ispășirea termenului de 30 ani.*

- *Subsidiar din fișa de evaluare a riscurilor de recidivă a condamnatului, se constată o analiză a personalității condamnatului cu indicarea circumstanțelor de fapt ce au stat la baza concluziei adoptate, de către psiholog fiind expuse criteriile aprecierii, atitudinii condamnatului, în prezența unui proces dinamic de colectare, analiză și interpretare a datelor. Or, din capitolul II al regulamentului- cadru prevede că principiul după care se poate conduce o analiză comprehensivă a comportamentului este cel potrivit căruia comportamentul trecut este un bun predictor al celui viitor. Tot aici Colegiul conchide că din fișa de evaluare a riscului de recidivă, este statuat clar care este numărul total al factorilor criminogeni și protectivi, iar din fișa prezentată instanței rezultă o analiză detaliată și o analiză a circumstanțele de fapt ce au dus la adoptarea concluziei de către comisie a evaluatorului, potrivit blanchetei obligatorii - Anexa nr.1 la*

Metodologia privind evaluarea riscului de recidivă, care a fost anexată de către administrația penitenciarului.

11. Din materialele cauzei, Colegiul reține că fiind evaluat de comisia specială din cadrul P-17 Rezina, s-a stabilit că Enochean Stepan a realizat programul individual de executare a pedepsei, este caracterizat pozitiv și prezintă risc de recidivă redus.

În contextul dat, Colegiul penal reține că judecătorul de instrucție prematur a concluzionat asupra respingerii cererii privind aplicarea prevederilor Legii nr. 243 din 24.12.2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova în privința lui Enochean Stepan or, la examinarea demersului privind aplicarea amnistiei în condițiile Legii nr. 243/2021, instanța de judecată trebuie să pună accentul anume pe comportamentul deținutului și riscului de recidivă, în raport cu actele instituției penitenciare premergătoare concluziei comisiei speciale a Penitenciarului, la caz, nr. 17 – Rezina.

Aplicarea amnistiei în condițiile acestei legi este legată în principal de faptul dacă deținutul, prin comportamentul pe care îl are și riscul de recidivă, este suficient de bine pregătit să fie integrat în societate după ispășirea termenului de 30 ani.

Subsecvent, instanța de recurs evidențiază că în corespundere cu Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela), adoptată prin Rezoluția Adunării Generale în 17 decembrie 2015, prin prisma regulii 4 subpct.1, scopurile sentinței privative de libertate sau ale măsurilor similare care privează o persoană de libertate sunt, în primul rând, de a proteja societatea de infracțiuni și de a reduce recidivismul. Scopurile date pot fi atinse doar dacă perioada de detenție este aplicată pentru a asigura, în măsura posibilă, reintegrarea unor atare persoane în societate după eliberare, astfel încât ele să ducă un mod de viață în conformitate cu legea și să se poată întreține. Așadar, de principiu, pedeapsa penală trebuie privită ca un mijloc de reeducare și corectare a deținutului și nicidecum ca o cale de a provoca suferințe psihice și fizice sau în alt mod de a restricționa drepturile și interesele legitime ale acestuia, decât în limita admisă de standardele de drepturile omului. La modul general, orice restrângere a drepturilor deținuților trebuie să fie condiționată de protejarea drepturilor și intereselor altor persoane, precum și în scopul curmării și prevenirii săvârșirii de infracțiuni, cât și pentru a menține ordinea în instituția penitenciară.

Distinct, în temeiul prevederilor Legii nr. 243 din 24.12.2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, instituția actului de clemență urmează a fi privită ca un remediu de identificare a unui echilibru între reticența societății față de posibilitatea liberării din detenție a persoanelor care au ispășit o pedeapsă pentru

comiterea unei crime excepțional de grave și dreptul indivizilor la libertate individuală, prin prisma aplicării prevederilor legale naționale și a standardelor internaționale, care garantează că statele nu vor expune persoanele la rele tratamente, mai mult, statele vor întreprinde toate măsurile ca drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor să fie respectate la cel mai înalt nivel. Or, organele statului trebuie să acționeze în intenția de asigurare a statului de drept și nu în intenția a submina drepturile omului din frica personală sau reticența comunității.

Mai mult, Colegiul penal reiterează că în considerațiunea Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește pedeapsa detențiunii pe viață aplicată reclamantului, fără posibilitatea acordării liberării condiționate, constatând că, în lipsa unui mecanism de reexaminare, pedeapsa detențiunii pe viață aplicată reclamantului constituia o pedeapsă ireductibilă care constituia un tratament inuman (*Ocalan împotriva Turciei (nr. 2), 2014, pct.199-207*).

Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a constatat nici o încălcare a art. 3 din Convenție (*Bodein împotriva Franței, 2014, pct. 53-62*), considerând că legislația națională care prevede un mecanism de verificare a pedepselor cu detențiune pe viață, era suficient, având în vedere marja de apreciere lăsată statelor în domeniul justiției penale și al stabilirii pedepselor. Curtea a arătat în special că legislația franceză prevedea efectuarea controlului judiciar cu privire la situația persoanei condamnate și o eventuală modificare a pedepsei după 30 de ani de închisoare. Curtea a considerat că un astfel de control, menit să evalueze pericolozitatea persoanei private de libertate și să analizeze modul în care s-a schimbat comportamentul acesteia în timpul executării pedepsei, excludea orice incertitudine cu privire la existența unei „perspective de punere în libertate” încă de la începutul executării pedepsei.

Instanța de recurs pune în evidență și statuările Curții Constituționale în privința excepției de neconstituționalitate a articolelor 6 alin. (1) lit. a) și 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (aplicarea amnistiei în cazul persoanelor condamnate la detenție pe viață), care în pct. 30 din decizia nr. 14 din 07.03.2023 a relatat că, articolul 3 din Convenție trebuie interpretat ca impunând caracterul reductibil al detenției pe viață, în sensul în care autorităților li se permite să verifice dacă au avut loc schimbări semnificative în viața deținutului și dacă acesta a făcut progrese în vederea reabilitării sale. Acest fapt presupune că detenția continuă nu mai poate fi justificată din rațiuni penologice legitime. Condamnarea la detenție pe viață nu va fi conformă cu standardele impuse de articolul 3 din Convenție acolo unde dreptul

național nu prevede posibilitatea efectuării unui asemenea control (*Vinter și alții v. Regatul Unit [MC]*, 9 iulie 2013, §§ 119-122).

În cauza *Matiošaitis și alții v. Lituania*, 23 mai 2017, Curtea Europeană a reținut că, în conformitate cu legislația lituaniană, deținuților condamnați la detenție pe viață nu li se înlocuia pedeapsa în conformitate cu Legea amnistiei. Toate amnistiiile anterioare nu se aplicau condamnaților care au comis crimele cele mai grave. Mai mult, trei dintre amnistiiile au prevăzut expres că nu se aplică în privința persoanelor condamnate la detenție pe viață. De asemenea, comutarea detenției pe viață din cauza unei boli terminale nu putea fi considerată o „perspectivă de eliberare”. Deși articolul 3 din noul Cod penal permitea comutarea detenției pe viață în închisoare într-o perioadă determinată, cererile condamnaților care au solicitat comutarea detenției pe viață au fost respinse. Curtea Europeană a reținut că, chiar dacă pedepsele condamnaților la detenție pe viață erau justificate, ei nu trebuiau lipsiți de speranța că ar putea beneficia de comutarea pedepsei detenției pe viață (§§ 161-164, 180).

Conform pct. 37, 39 din decizia Curții Constituționale, referitor la argumentul autorului sesizării care susține că posibilitatea comutării pedepsei persoanelor condamnate la detenție pe viață contravine obligațiilor pozitive ale statului, care decurg din articolul 24 din Constituție și din articolele 2 și 3 din Convenție, Curtea reține că dispozițiile articolului 7 alin. (1) lit. d) din Legea privind amnistia nu stabilesc, la modul general, un mecanism care ar elibera imediat din închisoare persoanele condamnate la detenție pe viață și, prin urmare, ar conduce la impunitate.

Dimpotrivă, comutarea pedepsei detenției pe viață cu pedeapsa 30 de ani de închisoare nu este aplicabilă în mod automat tuturor condamnaților la detenție pe viață. Curtea reamintește că pentru a beneficia de comutare conform articolului 7 alin. (1) lit. d) din Lege, condamnatul trebuie să fie caracterizat pozitiv pe parcursul executării pedepsei și să fie evaluat psihologic ca prezentând un risc de recidivă mediu sau redus (articolul 1 alin. (1) din Lege). Așadar, pornind de la cele expuse supra, în analiza ei cu caracter abstract, Curtea menționează că semnificația textelor contestate din Legea privind amnistia poate fi dedusă de către instanțele judecătorești, în fiecare caz particular, prin folosirea regulilor de interpretare și de aplicare sistemică a întregii Legi, a legislației penale substanțiale, precum și a standardelor internaționale în materia amnistiei.

12. În contextul celor relevate, instanța de recurs reține că încheierea contestată este bazată pe o apreciere superficială, unilaterală și neobiectivă a circumstanțelor cauzei, fără a da o apreciere obiectivă probelor și, prin urmare concluzia instanței este neîntemeiată, or instanța de fond urma să verifice și să statueze asupra tuturor cerințelor de fapt invocate, dar și să le supună cercetării

prin prisma circumstanțelor cauzei, având în vedere normele de drept aplicabile la caz, pronunțându-se asupra acestora prin actul procesual adoptat.

În acest sens, Colegiul penal conchide că eroarea repetată admisă de către instanța de fond echivalează cu nerezolvarea fondului cauzei, ceea ce implică casarea încheierii integral, cu rejudecarea cauzei, și emiterea unei noi hotărâri, fiind respectate prevederile art.449 alin.(3) Cod de procedură penală, care prevede: (3)*Trimiterea la rejudecare a cauzei poate fi dispusă o singură dată. În cazul în care după rejudecarea cauzei eroarea judiciară nu a fost corectată de instanța de fond, instanța de recurs înlătură omisiunile la judecarea recursului.*

Conform prevederilor art. 7 Codul de procedură penală, procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

Conform art. 20 a Constituției Republicii Moldova, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești atunci când drepturile, libertățile și interesele acesteia au fost violate.

Raportând materialele cauzei la prevederile legale enunțate mai sus se constată că, ultimele nu au fost respectate întocmai de către instanță, ceea ce a dus la emiterea unei încheieri nemotivate.

CEDO, în speța *Luka contra României* a evidențiat că, art. 6 implică faptul că deciziile instanțelor trebuie să precizeze în mod suficient motivele pe care se întemeiază, astfel încât să arate că părțile au fost ascultate și să garanteze posibilitatea unui control public al administrării justiției. Altfel spus, art. 6 îi atribuie „instanței” obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor, argumentelor și probelor părților, cu excepția cazului în care se apreciază relevanța acestora și fără a fi înțeleasă ca implicând un răspuns detaliat pentru fiecare argument (*Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos, citată anterior, p. 19-20, pct. 59 și 61*). Curtea evidențiază că trebuie să se țină seama de relevanța și incidența argumentului sau motivului cu privire la care instanța nu s-a pronunțat la încheierea cauzei (*Jahnke și Lenoble împotriva Franței (dec.), nr. 40490/98, CEDO 2001-IX; și Dima împotriva României, 16 noiembrie 2006*).

Mai mult, motivarea hotărârilor este o garanție pentru părți că, cererile lor au fost analizate cu atenție și oferă posibilitatea exercitării controlului judiciar. Analiza pe care instanța o face în legătură cu motivele de fapt și de drept care i-au format convingerea, în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară și simplă, precisă, concisă și fermă, într-un cuvânt să aibă putere de convingere. La fel de exactă trebuie să fie motivarea și în ce privește cererile pe care le-a respins. Nemotivarea hotărârii sau o motivare necorespunzătoare vor atrage casarea ei.

Lipsa unei motivări adecvate cerințelor legii într-o hotărâre judecătorească afectează grav respectarea garanțiilor procedurale a părților la un proces echitabil.

În același timp se precizează că, obligația instanței de a-și motiva hotărârea face parte din setul de garanții stabilite pentru existența unui proces echitabil. Or, potrivit jurisprudenței constante a CtEDO, expuse în cazurile aplicării art. 6 al Convenției, s-a conchis că o hotărâre motivată demonstrează că părțile au fost auzite în cadrul procesului penal (*Suominen c. Finlandei (2003) §37, Kuznetsov și alții c. Rusiei (2007) §85*).

Colegiul penal consideră că argumentele invocate de participanții la proces sunt importante pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns concret în hotărâre. Pe când abținerea instanței ierarhic inferioare de furnizarea unui răspuns explicit la un șir de argumente invocate, constituie o încălcare a art. 6 alin. (1) CEDO, deoarece participanților nu le-a fost acordată posibilitatea de a ști dacă aceste argumente au fost neglijate sau respinse, și în ultimul caz, cauzele acestei respingeri.

Din cele expuse mai sus, instanța de recurs statuează că concluziile neclare, incomplete, incerte expuse de instanțele ierarhic inferioare fără a se arăta o apreciere a argumentelor invocate de reclamant constituie o nemotivare a hotărârii, iar nemotivarea hotărârii, prin prisma practicii CEDO se echivalează cu neexaminarea fondului cauzei.

Din interpretarea art. 6 al CEDO, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărârile contestate asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și argumentelor invocate de către părți întru, respectiv, admiterea sau respingerea acestora.

13. Analizând extrasul din procesul-verbal nr. 5 al ședinței Comisiei Speciale a Penitenciarului nr.17 Rezina din 30.05.2022, instanța reține că, condamnatul Enochean Stepan se caracterizează **pozitiv**, iar conform fișei de evaluare a riscului de recidivă - **riscul de recidivă este redus**. Opt membri ai comisiei au votat pentru înaintarea demersului privind aplicarea actului de amnistie față de condamnat și nici unul nu a votat împotriva.

Conform extrasului din procesul-verbal al ședinței comisiei speciale a Penitenciarului nr.17-Rezina din data de 30.05.2022, a fost aprobat raportul de evaluare a condamnatului la detențiune pe viață Enochean Stepan, în corespundere cu exigențele pct. 52 al Ordinului Ministerului Justiției nr. 44 din 18.02.2022 „Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate”, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, unde sa decis că acesta întrunește condițiile statuate la art. 1 al Legii nr. 243/2021, fiind acceptată cererea condamnatului și dispusă înaintarea către Judecătoria Orhei, sediul Rezina de către administrația Penitenciarului nr. 17-Rezina a demersului în

vederea examinării posibilității aplicării în privința acestuia dispozițiilor alin. (1) lit. d) al art. 7 din Legea nr. 243/2021, privind comutarea pedepsei la 30 ani de închisoare.

La baza înaintării demersului respectiv a servit faptul, că condamnatul la detențiune pe viață Enochean Stepan, întrunește condițiile prevăzute de art. 1 al Legii nr. 243/2021 și anume în calitate de condamnat se caracterizează „pozitiv”, stabilit de comisia penitenciară, urmare a aprobării Raportului de evaluare despre realizarea Programului individual de executare a pedepsei și despre comportamentul condamnatului) și fiind evaluat psihologic de către psihologul, care este și membru al comisiei speciale din cadrul instituției penitenciare, s-a constatat că deținutul nominalizat prezintă „risc de recidivă redus”. În cadrul ședinței de judecată reprezentantul Penitenciarului nr. 17-Rezina, a prezentat probele respective întru susținerea demersului înaintat.

De asemenea, în susținerea demersului, s-a menționat că condamnatul la detențiune pe viață Enochean Stepan întrunește condițiile prevăzute la art. 7 alin. (1) lit. d) a Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Mai mult ca atât, fiind audiat în ședința de judecată psihologul Natalia Andriuță, aceasta a confirmat faptul, că Enochean Stepan prezintă un risc de recidivă redus, este de o vârstă înaintată, suferă de un șir de boli cronice, iar detenția în continuare, odată ce sunt îndeplinite condițiile aplicării față de el a prevederilor art. 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021, ar constitui o încălcare a prevederilor art. 2 și 3 CEDO.

Colegiul penal în sensul dat ține să menționeze că instanța de fond nu putea să constate prezența unui alt risc de recidivă, decât cel stabilit de psiholog, care în cazul condamnatului Enochean Stepan este constatat ca redus, deoarece evaluarea psihologică la aprecierea riscului de recidivă la deținuți aparține în exclusivitate psihologului, care are cunoștință speciale în domeniu.

În aspectul dat, pct.53 din Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr.44/2022, care completează art.1 alin.(1) din Legea nr.243/2021, expres prevede că **psihologul** din cadrul instituției penitenciare, urmare parvenirii listei persoanelor care se încadrează în prevederile art.4, 5, 7 sau 8 din Legea nr.243/2021, în cel mult 10 zile lucrătoare pentru fiecare 10 condamnați, **va realiza evaluarea psihologică** a acestor personae în conformitate cu metodologia și fișa de evaluare a riscului de recidivă prevăzute la anexa nr.6.

Se mai constată faptul, că condamnatul a fost caracterizat pozitiv, iar Comisia specială a Penitenciarului nr.17 Rezina în ședința din 30.05.2022 a decis că condamnatul Enochean Stepan întrunește condițiile prevăzute de art.1 al Legii

243 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței R.Moldova.

Ca urmare, Colegiul penal consideră că instanța de fond prematur și neîntemeiat a ajuns la concluzia, că concluzia Comisiei Speciale Penitenciarului nr.17 Rezina privind riscul „reduc” de recidivă a condamnatului este nefondată, lipsită de o analiză elementară a modalității de săvârșire a infracțiunilor, în baza cărora condamnatul la moment execută pedeapsa, cu motivarea că Enochean Stepan a *săvârșit infracțiunea de omor în coautor din interes material, cu o deosebită cruzime a trei persoane.*

În sensul dat, Colegiul penal ține să motiveze, că Enochean Stepan pentru comiterea infracțiunii stabilite de instanța de judecată de omor a fost condamnat la detențiune pe viață, astfel că nu pot fi luate în considerație aceleași circumstanțe repetat, iar după mai mult de 25 ani de închisoare executați real de către condamnat, după cum rezultă din demers, precum și potrivit fișei de evaluare a riscului de recidivă,

condamnatul Enochean Stepan a fost evaluat cu risc de recidivă „*reduc*”, totodată condamnatul a avut o purtare **pozitivă** pe parcursul detenției, participând și la diverse activități culturale organizate de administrația P-17 Rezina.

Colegiul penal ține să menționeze și faptul, că trecerea timpului, de regulă, schimbă balanța dintre priorități – justificările pedepsei fiind în favoarea reformării/corectării /reintegrării/reabilitării condamnatului.

La adoptarea soluției pe caz, se ține cont și de faptul, că potrivit reglementărilor expuse de Consiliul European, se indică că trebuie să existe posibilitatea de liberare pentru toate persoanele condamnate la detențiunea pe viață.

La fel se statuează, că deși pedeapsa rămâne unul dintre scopurile detenției, în prezent accentul în politica penală europeană este pus pe scopul de reabilitare al detenției, în special spre sfârșitul unei pedepse lungi cu închisoarea.

În sensul dat, Colegiul penal astfel anume că constată îndeplinirea condițiilor de aplicare a actului de clemență statuate la art.1 alin.(1) al Legii nr.243 din 24.12.2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței RM față de condamnat, fiind stabilită *caracteristica pozitivă* pe parcursul executării pedepsei și prezența *riscului de recidivă redus* al condamnatului Enochean Stepan.

Cu referire la primul aspect prevăzut de legiuitor, instanța de recurs remarcă, că constatarea comportamentului pozitiv pe parcursul executării pedepsei penale se desprind ca urmare a resocializării penitenciare a condamnatului, reprezentând, per ansamblu un proces complex, care constă în activitățile socioeducative desfășurate de personalul penitenciar prin intermediul unui complex de măsuri cu caracter educativ, juridic, social, organizatoric, psihopedagogic etc., activități ce sunt

aplicate în scopul modificării sistemului lui de valori antisociale având ca scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât de către condamnați, cât și de către alte persoane, numărul de stimulări pe perioada detenției, numărul sancțiunilor disciplinare, numărul de participări în activitățile educative în cadrul penitenciarului, caracteristica din partea membrilor de familie, cunoscuți, rude și prieteni, numărul condamnărilor, situația familială, predispoziția deținutului de a repara prejudiciul moral și material.

Cât privește cel de-al doilea aspect prevăzut de legiuitor privind evaluarea psihologică a condamnatului în scopul stabilirii riscului de recidivă, urmează a fi supuse aprecierii prevederile Regulamentului-Cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate, care la pct. 53, 55, 57 stabilesc că, psihologul din cadrul instituției penitenciare, urmare parvenirii listei persoanelor care se încadrează în prevederile art. 4, 5, 7 sau 8 din Legea nr. 243/2021, în cel mult 10 zile lucrătoare pentru fiecare 10 condamnați, va realiza evaluarea psihologică a acestor persoane în conformitate cu metodologia și fișa de evaluare a riscului de recidivă prevăzute la anexa nr. 6. Rezultatele evaluării riscului de recidivă se prezintă condamnatului pentru informare, fapt consemnat în fișa de evaluare a riscului de recidivă. Fișa de evaluare a riscului de recidivă se prezintă și se argumentează de către psiholog sau consilierul de probațiune în cadrul ședinței comisiei speciale pentru fiecare condamnat în parte.

În raport cu circumstanțele de fapt ce caracterizează personalitatea condamnatului se constată că Enochean Stepan întrunește condițiile de aplicare a amnistiei enunțate mai sus, or, potrivit raportului de evaluare a comportamentului condamnatului se constată că ultimul se caracterizează pozitiv, iar reieșind din fișa de evaluare a riscului de recidivă se constată că condamnatul a fost evaluat psihologic ca prezentând risc de recidivă redus.

14. Respectiv, se constată că condamnatului Enochean Stepan îi sunt aplicabile prevederile art.7 alin.(1) lit.d) din Legea 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în conformitate cu care persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4-6 i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa de 30 ani de închisoare, dacă este condamnată la detențiune pe viață, motiv din care recursurile pe caz se admit, încheierea instanței de fond se casează, cu rejudecarea cauzei și adoptarea unei hotărâri noi, în aspectul nominalizat.

Conducându-se de art.449 alin.(1) pct.2 lit.b) Cod de procedură penală, Colegiul penal al Curții de Apel Bălți,

DECIDE :

Recursurile declarate de directorul adjunct al Penitenciarului nr. 17 Rezina, comisar-șef de justiției, Ciuban Vitalie, recursul condamnatului Enochean Stepan, recursul avocatului Zamfir Pavel în interesele condamnatului Enochean Stepan și recursul avocatului Bulhac Ghenadie în interesele condamnatului Enochean Stepan declarate împotriva încheierii Judecătoriei Orhei (sediul Rezina) din 30.09.2024, privind examinarea demersului Penitenciarului nr.17 Rezina, de aplicare a prevederilor Legii 243/2021, cu privire la amnistie, în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, în privința condamnatului Enochean Stepan *****, se admit cu casarea încheierii în cauză, cu rejudecarea cauzei și pronunțarea unei hotărâri noi, după cum urmează.

Se admite demersul directorului adjunct al Penitenciarului nr. 17 Rezina, comisar-șef de justiției, Ciuban Vitalie și în temeiul art.7 alin.(1) lit.d) al Legii 243/2021 cu privire la amnistie în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova în privința condamnatului **Enochean Stepan *******, născut la *****, pedeapsa sub formă de detențiune pe viață se comută cu 30 de ani închisoare.

Decizia este irevocabilă.

Pronunțat și publicat la data de 10.12.2024.

Președintele completului, judecător

Judecătorii